

Västernorrlandsregionens Släktforskningsförbundet

Medlemsblad för föreningen

GöteborgsRegionens Släktforskare

Årgång 36

2019

Nr 2

***Ostindiska kompaniets historia
tar form i föreningens lokaler***

Innehållsförteckning nr 2 2019

- 3 Ordförandes rader
Lisbeth Rodin
- 3 Släktforskarbåten 3/10
- 4 Med fokus på barnmorskorna
Kalle Johansson
- 8 Hur kom Göteborgs stift till?
Bengt OT Sjögren
- 10 Senaste herdaminnet
Bengt OT Sjögren
- 12 Huitfeldts roll som donator
baserades på eget jordbruk
Bengt Persson
- 22 När askan drev in över folk och få
- 24 Bok om Kompaniet på väg gå av stapeln
Lars Olof Lööf
- 26 Valloner i högsätet
Nisse Forslund
- 27 Göteborg 1916 –1967
Lisbet Rodin
- 28 Vad andra skriver om, landet runt
Gunilla Brolund
- 30 Släktforskarlagarna i Borås
24-25 augusti 2019

GöteborgsRegionens Släktforskare

MEDLEMSFÖRENING I SVERIGES SLÄKTFORSKARFÖRBUND Styrelse

Ordf.	Lisbet Rodin lirodin@hotmail.com
Vice ordf.	LarsOlof Lööf larsolof.loof@gmail.com
Sekreterare	Anna Severinsson anna.p.severinsson@gmail.com
Kassör	Eva von Brömsen kassor.grs@gmail.com
Ledamot	Gunilla Brolund gunilla.brolund@gmail.com
Ledamot	Ingela Linderå aliceingela@yahoo.se
Ledamot	Johan Ahlén johan@flygfotohistoria.se
Ledamot	Johan Larsson, johanlarsson.legacy@gmail.com
Ledamot	Nils Forslund nisse.forslund@comhem.se
Suppleant	Jan Forslund janforslund@spray.se
Suppleant	Gun Löfblad gun.lovblad@profu.se1919

Kontakt till styrelsens medlemmar förmedlas också via
föreningens telefon: 031-131226,
säkrast må-fre. 10-14

Västanbladet huvudredaktör: Johan Ahlén
Västanbladet ingår i
medlemsavgiften 250:-/ år och utkommer
ärligen med fyra nummer.

Ansvarig utgivare : Per Liljeström
Tidningsmakare: Christina Claeson
ch_claeson@hotmail.com
Tryckeri: Typografia, Göteborg
Omslagsbild Vy över Stora Hamnkanalen
(yvkort)

GöteborgsRegionens Släktforskare
Bibliotek och Forskarplatser
Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg
Öppet må-fre 10.00-14.00
Vissa lördagar (se hemsida)
Ring alltid först och kolla bemanning samt lediga
forskarplatser
Tel. 031-13 12 26
Öppet 1 timma före varje föreningsmöte
E-post: grsbg@gmail.com
Hemsida: www.genealogigbg.se
PlusGiro 24 23 85-3
Organisationsnummer 857204-7564

Medlemsavgift 250 kr, familjemedlem 75 kr, ungdom (under 26 år) 60 kr som betalas in till
PlusGiro 242385-3, ange namn och mejladress.

Ordförandes rader

Av Lisbet Rodin

Ordförandes korta ord

Nu planerar GRS hösten som kommer att innehålla mycket gammalt och lite nytt. I augusti finns vi tillsammans med Göteborgs Hembygdsförbund och hjälper nyfikna att få en inblick i sin släkt och släktforskning i samband med "Kulturkalaset" – ni vet nog vad jag menar utan att skriva det på engelska.

Vi drar nu igång med lite mer kraft när det gäller planeringen av VÅRA Släktskardagar 2021. Vi tar gärna emot fler som är villiga att arbeta med planeringen på ideell basis. I september startar cirklar och kurser och de läggs ut på hemsidan vartefter de blir klara att söka. Du kan redan nu söka kurs i Emigrantforskning .

Våra medlemmar tillönskas en skön sommar/Lisbet Rodin, ordförande

Jan Lindvall, journalist med många års erfarenhet av undervisning i konsten att skriva sin historia ger oss tips och trix. Och naturligtvis klassisk och DNA-släktforskning.

Håll utkik på hemsidan eller ring föreningen i september för mer information.

Fokus på barmorskorna

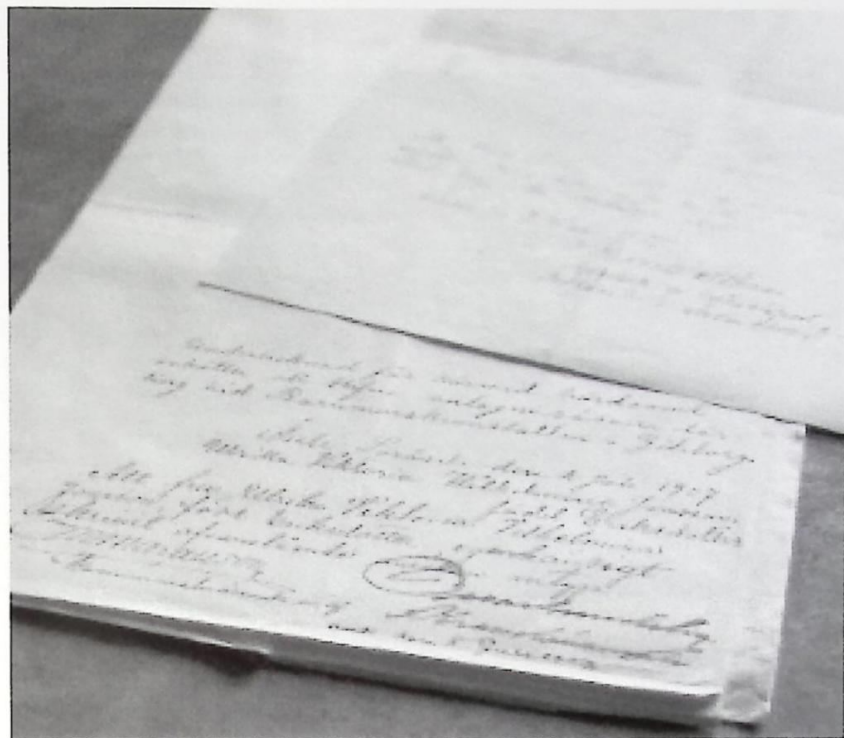
Av Karl-Magnus Johansson, vår man på Landsarkivet

Riksarkivet Landsarkivet i Göteborg förvarar drygt tio hyllmil arkivhandlingar. Dessa utgör en ofantlig informationsmängd, huvudsakligen med historiska uppgifter från Västra Götalands län.

Riksarkivet Landsarkivet i Göteborg förvarar drygt tio hyllmil arkivhandlingar. Dessa utgör en ofantlig informationsmängd, huvudsakligen med historiska uppgifter från Västra Götalands län. Några miljoner av dokumenten finns skannade och publicerade online i Riksarkivets digitala forskarsal (tidigare SVAR) och även avfotograferade och tillgängliggjorda av andra aktörer (till exempel ArkivDigital). Men den stora majoriteten av arkiv på Landsarkivet, liksom i andra enheter i Riksarkivet, är ännu inte skannade och många av dem innehåller mycket intressant personhistorisk information. Uppgifter om människor i dessa arkiv har funktionella samband med till exempel folkbokföringsuppgifterna i de skannade kyrkoarkiven och kan ge spännande ledtrådar i släkt- och personforskning. I det här numret av Västanbladet lyfter vi fram ett av alla dessa arkiv: Barnmorskeläroanstalten i Göteborg. I äldre tider saknade barnmorskor formell utbildning, men så småningom kom både utbildning och praktik att regleras. Barnmorskorna var då i regel inte

verksamma på sjukhus, de levde i sina hem och blev hemkallade till personer som skulle föda. 1856 års reglemente för barnmorskor anger hur tillgänglig en barnmorska skulle vara: *"Från sitt hemwist må Barnmorska icke aflägsna sig, utan att underrätta de hemmawarande, hwarrest hon under tiden är att träffa, eller wid hwad tid hon troligen återkommer. Sådant tillkännagifwande kan äfwen ske genom anslag på dörren."* I samband med det nya reglementet fick Göteborg en egen barnmorskeläroanstalt, den startade vid barnbördsavdelningen i gamla Sahlgrenska sjukhuset. 1875 flyttade man in i egna lokaler vid Sprängkullsgatan och när barnbördshuset vid Husargatan stod färdigt i oktober 1900 förlades verksamheten dit.

Barnmorskeläroanstaltens arkiv innehåller många olika handlingstyper, som i flera fall innehåller personhistorisk information. I protokollet kan man till exempel läsa om ansvariga och anställda. Ett kort illustrativt exempel är den korta § 6 i protokollet från styrelsesammanträdet den 20 september 1875: "Antogs tillsvidare till Portvakt och Waktmästare A Pettersson, som sedan den 1 mars d. å. Haft tillsyn vid inrättningen, mot en lön af 50 kronor i månaden samt fri ved och ljus" (källa: A 1 a: 1).

Personhistoria: Att man skrivit ansökan egenhändigt kan vara värt att nämna

A-ANTI KVITETER

KÖPER - SÄLJER - BYTER

MYNT, FRIMÄRKEN, VYKORT, ANTIKVITETER

Sune Andersson

Bost. 031/87 55 77

a-antikviter@telia.com

Södra vägen 75
412 54 Göteborg

Tel. 031/18 14 55
Mobil 0703/18 14 55

På väg ut i arbetslivet: 1866 års barnmorskeklass. Men vem är vem på bilden?

Andra personhistoriskt intressanta serier rör de kvinnor som sökte in till och utbildade sig vid skolan, vilket följande två exempel visar. Det första exemplet utgår ifrån ett av alla de fotografier som finns i arkivet. Det fotografiska mediet var bara några decennier gammalt när den här klassbilden togs 1866 (källa: K: 1). Det är en fascinerande bild, men dessvärre finns inga uppgifter om vem som är vem på bilden. Däremot finns information om att det föreställer avgångsklassen under höstterminen 1866. Genom att studera examensregistret i samma arkiv kan vi i alla fall få reda på vilka det var som tog examen vid detta tillfälle och som därmed borde finnas med på bilden (källa: A II: 1).

Enligt registren var en av de unga kvinnorna Gustava Pettersson från Ekeby i Närke. Vi får reda på att hon gick ut med goda betyg och dessutom uppgifter om födelsedatum och födelseförsamling: hon var född den 10 april 1836 i Ekeby socken.

Med de uppgifterna, och Digitala forskarsalens skannade arkiv, kan vi reda på mer om vem hon var. Gustavas föräldrar hette Per och Anna, och som ogift 28-åring kom hon att få en "oäkta" son, Gustaf Edvard. Men trots det begav hon sig alltså något år senare till Göteborg för att utbilda sig till barnmorska, och även efter att hon gift sig med muraren Karl August Lindqvist 1868

och med honom fått flera barn, så fortsatte hon vara verksam barnmorska. Hon avled 1919 i Hardemo, väster om Kumla, där hon levde större delen av sitt vuxna liv. I en annan serie i arkivet hittar vi ansökningshandlingar från kvinnor som ville studera till barnmorska vid skolan i Göteborg. Bilden visar delar av ansökan från Ulrika Viktoria Wilhelmina Jonsson från Åsele i Västerbottens län, som sökte in till Barnmorskäläroanstalten 1907 (käl-la: E IV: 1).

Bland handlingarna finns skrivelser från kyrkoherden, provinsialläkaren, kronolänsmannen och kommunalnämndens ordförande De intyggar alla om Ulrikas lämplighet, provinsialläkaren skriver till och med att hon är "synnerligen lämplig" i sitt intyg och betonar det goda omdömet

genom att stryka under det. Kyrkoherden informerar om hennes bakgrund: "såsom ogift försörjt sig med tjänst, sedan 1902 varit gift med och försörjd av en välbärgad hemmansägare". Hennes man hade dock flyttat till Nordamerika på sensommaren 1905, och kanske var det för att återigen kunna försörja sig själv och deras två små barn som hon sökte sig till utbildningen. Mannen stannade i Amerika och 1915 registrerades skilsmässa mellan makarna.

Efter några år som ensamstående mor och praktiserande barnmorska, gifte sig Ulrika Viktoria Wilhelmina 1921 med en 11 år yngre folkskollärare. De flyttade sedermera till Stockholm och där levde de resten av sina liv. Ulrika Viktoria Wilhelmina blev 87 år och en dag.

AVENYNS FOTKLINIK

Välkommen till en av de äldsta Fotklinikerna i Göteborg (etabl 1942) !

Vi erbjuder medicinsk fotvård, vårtfrysning, benvaxning, manikyr och fot/benmassage.

Vi i har även försäljning av presentkort och diverse produkter.

En fika och ett leende ingår alltid ! - Se våra fina omdomen på Eniro.se !

Jessica och Tove

Boka tid på tfn: 031- 16 92 87 - Geijersgatan 16, Göteborg

Hur kom Göteborgs stift till? Dryg nota och politisk storm

En vandring genom ett kyrkligt 1600-tal av och med Bengt OT Sjögren

Det är nog inte så många göteborgare som nu inför stadens 400-årsjubileum inser att bakom stadsblivandet ligger den hårda skatt som vi hade att betala till danskarna som ockuperat Älvsborgs fästning vid inloppet till Göta älv.

Den 31 januari 1619 var den dryga panten betald och den unge kungen Gustaf II Adolf kunde börja att planera för den nya stad han ville ha som handelscentrum och lås vid älvmyningen. Vi levde i efterreformatorisk tid, där kyrkan fortsatt spelade en stor roll. Biskopar och biskopsstift lät alltför katolskt och det vanliga var att man som kyrklig chef för ett stift tillsatte en superintendent enligt tysk förebild. Sommaren 1619 utfärdade kungen en fullmakt för den förste superintendenten Sylvester Phrygius, som hade varit kyrkoherde i Skövde där han satt som chef före en superintendentur som uppkommit som en följd av religionsmotsättningarna mellan Gustaf Vasas söner. Professor Sven Kjällerström menar att det troligen är Phrygius som tagit initiativet till att den första kyrkoherden i Göteborg fick titeln kyrkoherde i Skövde där han satt som chef före en superintendentur kyrko-

herde i Skövde där han satt som chef före en superintendentur som uppkommit som en följd av religionsmotsättningarna mellan Gustaf Vasas söner. Professor Sven Kjällerström menar att det troligen är Phrygius som tagit initiativet till att den första kyrkoherden i Göteborg fick titeln. Våren 1620 hade denna plan tagit sin form och den 26e april kom fullmakten för att bli superintendent. Vilket område kom nu denna superintendentia att få? Den blev större än vad som från början planerats: Göteborg stad, med omgivande häradar Askim, Sävedal. Östra Hiniing, Vättle, Ale Flundre, Bollebygd, Mark och Kind samt till att börja med Mo härad, som dock återgick till Skara stift. Inget annat stift i vårt land har genom alla historiska händelser fått en så ovanlig ägofigur, till sist hämtade från alla de tre nordiska rikena. Skara stift fick självfallet släppa till det mesta. Men genom freden med Danmark 1645 kom Halland till. Då är vi framme vid året 1645. Det är vid den tiden som man anser att det bildats ett Göteborgs domkapitel som stiftsstyrelse för den nya superintendentian. Men tidens politiska stormar skulle snart göra nya ändringar. När kung Carl X Gustaf, han som snart skulle sluta sina dagar i länsresidenset i Göteborg, började sitt fälttåg mot Danmark, där isens bärighet avgjorde utgången, hade han som högste chef

för religionsvården med sig Zacharias Klingius. Klingius, hann under fälttåget att bli utnämnd till biskop över Sjöland, vilket han gärna bytte emot positionen i Göteborg. Han förefaller att ha varit en man som visste vad han ville ha. Som prebende övertog han Tölö i norra Halland, med den fick den nye domprosten fick sommarställe till 1921.

Först med Peter Wieselgrens bortgång fick Fässberg en egen kyrkoherde. Klingius, som var närking, blev även adlad Klingenstierna, en ätt som ännu lever.

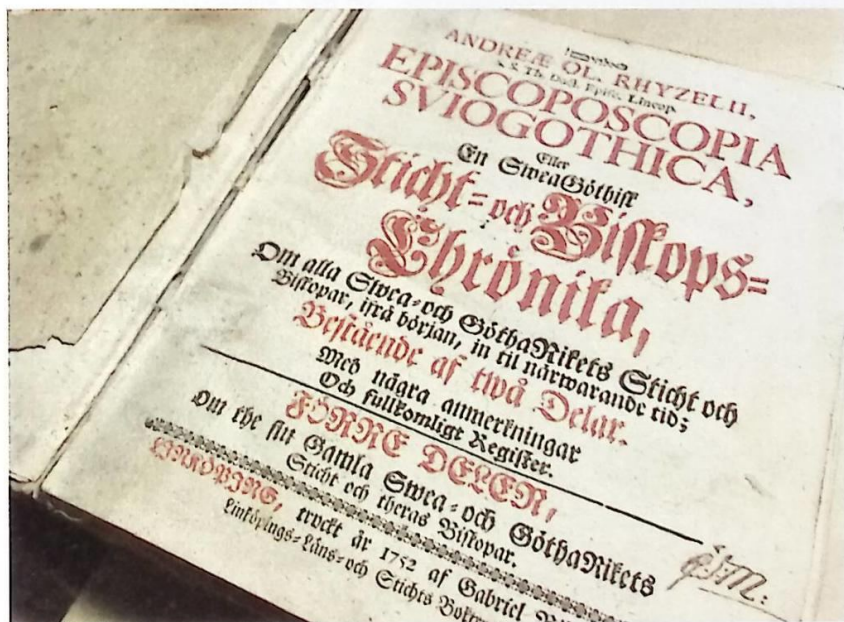
Det finns på flera håll, särskilt inom Göteborgs stiftshistoriska sällskap, en önskan att utöver stadsjubileet fira tillkomsten av Göteborg stift. En arbetsgrupp verkar för detta. Få stift har en så säregen tillkomstshistoria. Den är väl värd att minnas och fira.

Att läsa:

Kjöllerström, Sven, 1950: Det nya stiftet kommer till. Göteborgs Stift i ord och bild.

Jarlert, Anders, 1997: Porträtt av biskopar i sin tid.

Sjögren, Bengt O.T., 2005: Göteborgs stifts herdaminne – en lägesbeskrivning

Visserligen från mitten av 1700-talet, men ändå. äldsta bevarade herdaminnet

Varje stift med självaktning skall ha sitt

Senaste herdaminnet

Att modernisera en viktig katalog
av Bengt OT Sjögren

Någon gång i slutet av 1950-talet, årtiondet med de varma och vackra somrarna, fick jag under arbetet på Landsarkivet ett viktigt besök. Det var den gamla kyrkoherden i Haga, Anders Block, som jag skulle lära känna som en av de ivrigaste förkämparna för ett nytt Göteborgs-stifts herdaminne.

Han hade i Lund träffat överbibliotekarien Gunnar Carlquist, författaren till det stora verket Lunds stifts herdaminne, som var under utgivning.

Jag hade vid den här tiden förälskat mig i Kullabygden, norr om Helsingborg där jag skulle komma att uppleva trettio lyckliga somrar. Där bodde under sommartid i en idyllisk 1700-talsgård Gunnar Carlquist och jag blev där ofta en regelbunden gäst. Gunnar hade övertagit arrendet av Ladarp efter Fredrik Böök.

Efter många år av arrendebetaling och ett träget slit med Svensk uppslagsbok kunde Gunnar lägga ett anbud på Ladarp hos godsherre friherre Gustaf Gyllenstierna. Gunnar Carlquist avled hösten 1963 och då var Ladarp hans, och en stiftelse för familjens fortsatta boende skapades. Vad fick Anders Block för svar av den unge arkivtjänstemannen? Precis

som i Bibeln: "Jag är för ung!". Och så gick åren.

Arbetet med det nya herdaminnet lades i en ung kyrkohistorikers händer, Anders Jarlerts. Han kände genom det kyrkliga arbetet min kollega Ann-Britt Johansson, som åtog sig att arbeta med detta sedan vi båda, som var jämnåriga, gått i pension från Landsarkivet.

Jag hade vid denna tid löst upp mitt föräldrahem och bosatt mig i Skara, familjens gamla hemstad, där hemmet byggdes upp igen med gamla släktminnen på den tomt där min morfars mor bott under många år. Men Anders Blocks vädjan levde inom mig, och jag ville samtidigt bistå Ann-Britt i hennes arbete.

Innan vi passerade millennieskiftet var alltså arbetet igång inom det gamla Landsarkivets lokaler, som numera är avträdde till privat bruk. Sedan blev det många flyttningar tills vi fick ett eget rum med tillhörande magasinutrymme. Men vi började inte helt tomhänta.

Det stora namnet Ibland pionjärerna är fil. dr. Gustaf Clemensson (1884-1971) som lade upp strategin och lät personregistrera alla bohuslänska

lantförsamlingars kyrkböcker före 1801. En annan föregångare var stadsarkivarien i Borås, Torgny Bondestam, som excerperade inom alla Göteborgs domkapitels äldre protokoll och lade en stor excerpt-samling. Från början kom vi överens om att Ann-Britt skulle avhandla de sista hundra åren och jag tiden innan. Så började det alltså.

Och från 2010, när det första bandet förelåg, har vi nu kunnat presentera ytterligare tre band, Därmed är Göteborg och hela Bohuslän avhandlat. Kvar står västgötadeln av stiftet och därefter Halland, biskoparna och de övriga.

**Bläck och Toner för din
Skrivare , Original, Pirat
och Återfyllda
pappershornan.se**

**Pappershörnan
Aschebergsgatan 40
411 33 GÖTEBORG
031-20 42 06**

FISK I FOCUS AB
Måndag 9 - 18   Tis - Ons 7 - 19
Tors - Fre 7 - 20   Lördag 7 - 18
Söndag 12 - 18
031-703 05 25   0709-42 33 01
fiskifocus.se

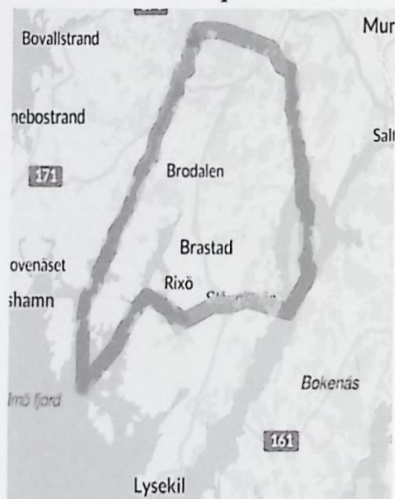
Bengt valde akademiska studier som pensionär

Huitfeldts roll som donator baserades på eget jordbruk

Av Bengt Persson /medlem i GRS

Det finns säkert ett antal GRS-medlemmar vars släkt bött på något av de 222 gårdar i Bohuslän som ingick i den donation Margareta Huitfeldt gjorde år 1664, eller i något av de 17 fiskelägen som också ingick i donationen. Flera medlemmar har också släktingar som fått stipendier ur fonden, eller kanske rent av själva fått stipendier som stöd till fortsatta studier. Ett av alla dessa gymnasiehemman är Norrkila i Brastads socken på Stångenäset.

Sedan 1971 och kommunreformen tillhör Brastad Lysekils kommun. Gården ligger vackert invid en vik av Brofjorden, Trommekilen, och är på ett mantal. Läget var kanske ännu tidigare, före det stora raffinaderiet som man nu ser i väster på andra sidan . Trommekilen

Brastad socken, "distrikt" i modernt språkbruk.
Källa: Hitta.se

Norrkila nämns i fru Margaretas jordebok år 1660 såsom underlydande under Sundsby säteri och att gården är "gammal fri ärvd odal", alltså att gården är frälse, skattebefriad, sedan gammalt och troligen har Norrkila tillhört Sundsby redan 1625, då Margareta Huitfeldt ärvde sin sätesgård av sin mormor Gurun Green.

Norrkila är äldre än så, vi vet att gården brukades av en Niels Helliessen i slutet av 1500-talet och det finns uppgifter från 1400-talet som nämner vad som med lite god vilja kan tolkas som Norrkila. Den uppgiften är alltså en smula osäker.

rasetter Bogh.

Noertjle, R. p. s. 1 p.

3 Tønder Malt	9	--	--
Arbejds och Skindspenge	6	--	--
Tredie Aars Tage	3	--	--
Liffs Tidz Tage	1	16	--
Aff Møl, Teyen oc Iron Engen			
som brægis under Noertjle.			
3 Pund Smør	6	24	--
2 Tønder Malt	6	--	--

32-8-- r

Enligt 1673 års jordebok, var Margareta Huitfeldts årliga intäkter från Norrkila 32 daler och 8 öre silvermynt.

(Vid den här tiden gick det 32 öre på en daler silvermynt, för den som blir konfunderad över summeringen)

Margareta Huitfeldt skrev sitt testamente år 1664, och i korthet är dess innebörd att båda hennes sätesgårdar, Sundsby och Åby, med alla deras tillhörande gårdar och fiskelägen, skall vid hennes död tillfalla en stipendiefond, vars enda syfte och uppgift skall vara att bistå Bohuslänsk ungdom som studerar vid Göteborgs gymnasium med fritt bord som det hette, dvs. mat och husrum betalt och ordnat. Hela avkastningen, eller "räntan", från dessa gods skulle tillfalla fonden och bekosta studenternas uppehälle. Göteborgs gymnasium låg på domkyrkotomten i hörnet av Västra Hamngatan och Kungsgatan. Titta gärna på minnesstenen, om du har vägarna förbi. Den här tidens ekonomiska system skiljer sig oerhört mycket från dagens och därmed förstås på vilka grunder människor tog ekonomiska beslut. Jord, alltså gods och gårdar, sågs som det enda beständiga värdet och avkastningen från dessa gods och gårdar som den enda säkra avkastningen. Margareta Huitfeldts donation byggde på denna inställning: för att säkra framtida donationsmedel, fordrades att medlen utgjordes av avkastning från jord.

De formuleringar och ordalydelser i testamentet som fru Margareta dikterat var benhårda på den punkten, hon hade sett till att inget fick påverka gårdarnas värde och det skulle inte finnas möjligheter för någon att tillskansa sig medel ur fonden för egen vinning. Detta var förstås vällovligt, men skulle under de senare århundradena visa sig vara ett hinder för att bibehålla donationens värde och undergräva möjligheterna att sköta den effektivt.

Vid hennes bortgång 1683 skapades så stipendieinrättningen och dess styrelse var inga mindre än landshövdingen i Göteborg, biskopen i Göteborg och Göteborgs justitie- borgmästare. Dessa tre var oavlönade och skulle sköta stipendieinrättningen utöver sina ordinarie arbetsuppgifter. Tanken var att donationen inte skulle belastas med några lönekostnader. De tre i styrelsen kallades kuratorer.

Strandsittarna i fiskelägena fick vid behov stå till tjänst med transport per båt . När arrendatorn så krävde

Donationen fick inledningsvis en del bekymmer. Kung Karl XI lät från 1680 och några år framåt genomföra sin stora reduktion som innebar att de gods och gårdar som kronan överlätit till adeln skulle dras tillbaka till kronan. Ungefär en tredjedel del av donationens gods blev 1694 indragen till kronan, men återfördes omgående till stipendiefonden då man inte ville minska donationens värde.

Det blev två konsekvenser för stipendiefonden, den ena var att fondens namn blev Kongliga och Hvitfeldtska Stipendieinrättningen "Kongliga" kom in namnet då de indragna gårdarna återfördes till fonden av kronan. Den andra konsekvensen blev att även studerande från övriga Göteborgs stift, framför allt Halland, fick stipendier för studier i Göteborg. Detta var inte vad Margareta Huitfeldt tänkt sig, hon hade angivit bohuslänska ungdomar i sitt testamente.

Underlydande gårdar

Norrkila var under första hälften av 1700-talet delat i två gårdar, och de båda hälfterna brukades av två bröder, Rasmus och Anders Hansson. Vad det gäller frälseböndernas besittningsrätt till gårdarna var denna fastslagen i lag, och det gäller också att en änka till en frälsebonde hade rätt att bo kvar på gården under förutsättning att hon betalade arrendet eller räntan och höll gården i gott skick. Likaså kunde besittningsrätten eller äboskapet ärvas. De följande arrendatorerna, eller åborna, var änkor och barn, barnbarn till Anders och Rasmus och år 1822 fick innehavaren av Norr-

kila Västergård även åboskapet för Norrkila Östergård och med kuratorernas medgivande slogs de båda halvgårdarna samman till en gård på ett mantal. Denna åbo va Hans Jacob Nordvall, som även var kyrkoinspektör.

Donationen var uppbyggd på två säterier, Sundsby och Åby som vart och ett hade en mängd underlydande gårdar och fiskelägen med strandsittare. Stipendiefonden arrenderade ut de två säterierna var för sig till högstbjudande, och dessa båda hade bl.a. till uppgift att för stipendiefondens räkning inkassera och leverera in arrendet eller räntan från åborna på de underlydande gårdarna och från strandsittarna i fiskelägena. Arrendatorerna från säterierna hade rätt att ta ut dagsverken från de underlydande åborna, liksom att strandsittarna skulle vid behov stå till tjänst med transporter med båt som arrendatorn på säteriet krävde. Arrendatorn fungerade gentemot de underlydande bönderna och strandsittarna som en frälseman och husbonde. Den där arbets- och skjutsplikten var inte helt specificerad, testamentet krävde återhållsamhet i kraven mot åborna och strandsittarna, medan kronan utfärdade förordningar som gav arrendatorerna större frihet att öka på antalet dagsverken.

Detta var en källa till stora konflikter mellan åborna och arrendatorerna, särskilt på Åby, under hela 1700-talet. Åborna ville förstås lägga sin tid på den egna gården, det var ju den de levde av. Det fanns en begriplig tendens att arrendatorerna krävde dagsverken på säteriets åkrar av åborna under den mest bråda tiden på året, exempelvis vid skörd då åborna helst av allt ville bärga sin egen skörd.

Stort antal gårdar

Nu började de tecknen komma om att testamentet, som styrde stipendieinrättningens regler, var lite otidsenligt. De villkor som Margareta Huitfeldt angav år 1664 med syfte att förhindra en värdeminskning av donationen började så smått få motsatt effekt. Ett exempel är att några åbor önskade anlägga torp på sin mark och kunna i sin tur ta ut arrende av torparen i form av dagsverken, kontanter eller i natura. I normala fall skulle detta vara en bra idé, produktiviteten skulle öka och fler människor skulle kunna livnära sig på gårdarna genom sådana här arrangemang. Men testamentets villkor satte stopp för detta, det var omöjligt med gällande statuter.

Ett annat bekymmer för stipendieinrättningens styrelse, de tre kuratorerna, var att kunna ha kontroll över ett så stort antal gårdar och människor. Runt år 1800 levde ungefär 3000 människor på det godsinnehav som stipendieinrättningen ansvarade för. Bara i fiskelägena fanns 422 hushåll.

*Landshövding Gustaf Lagerbring:
"Lantbruk sköts inte från skrivbordet!"*

Visserligen hade man hjälp av en gymnasiebefallningsman, men uppgiften att hålla ordning på detta godscomplex var övermäktig för de tre kuratorerna som hade denna oavlönade syssla i tillägg till sina ordinarie arbetsuppgifter som landshövding, biskop respektive justitieborgmästare.

År 1844 lät landshövding Carl Gustaf Löwenhjelm följande kommentar gå till mötesprotokollet: *"Jag har från första ögonblicket trott mig inse, att en possession så beskaffad som den hvitfeldtska gymnasiestiftelsens fasta egendomar omöjliga kan skötas av trenne ämbetsmän, spikade vid deras tjänsternum i Göteborg, och av en fjärde som vi aldrig sett till"*. Den fjärde var alltså gymnasiebefallningsmannen som for runt bland åbor och strandsittare, inspekterade byggnader och egendomar så att de inte förföll och i övrigt tillvarog stipendieinrättningens intressen "i fält".

Behovet av en reform av stipendieinrättningen var nu närmast skriande. Någoting måste göras för att vidmakthålla donationens värde, men ordalydelsen i testamentet var tvingande och några större förändringar gjordes inte,

Storskifteskartan över Norrkila från 1820

förutom att åbornas dagsverken ersattes med avgifter. På Norrkila hade kyrkoinspektören och åbon Hans Jakob Nordvall gjort ett gott arbete med att konsolidera gården, men han avled 1857. Hans änka tog över och vid hennes bortgång 1871 delades Norrkila på nytt upp i två gårdar på vardera ett halvt mantal för att två av sönerna skulle ta över var sin del. En av dessa, Alexander Ninus, bodde i Stockholm så det var den andre brodern, Carl Anton, som brukade hela Norrkila.

När sedan den stockholmske brodern, Alexander Ninus, avled 1884 utan att efterlämna några barn, utbröt en konflikt inom familjen. Carl Anton, som nu blivit kronofogde, tänkte ta över även Alexander Ninus halva och än en gång sammanföra Norrkila till ett helt mantal. En yngre broder, Robert, gästgivare och handlande i Lysekil, ansåg sig ha rätt att ärva besittningsrätten till halva Norrkila och skrev ett brev till kuratorerna som ångade av indignation över att hans bror, kronofogden Carl Anton, hade tänkt

N: 1 Norrkila 1 mantal utsocken

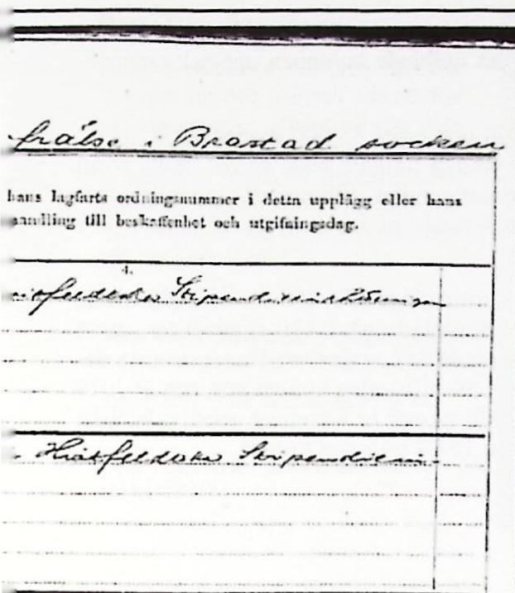
Ordningsnummer för fastighetsnummer	Hemmantal eller annan beteckning å fastigheten, hvar å lagfart sköts.	Skötdes namn; dess fästehandling till beskrifningen och utgifningsdag.	Fästehans namn
1	Lofthälsens Lden N: 1 1,0698 hektar af. f. 1 mt.	Olof Albani Jakobsson och h. h. Anna Jakobsson Köpsbref d. 14 Mars 1910	Kungl. o. s. v.
2	1 mt 	Olava Nordvall - Holst. Köpsbref d. 14 Mars 1910	Kungl. o. s. v. Årsköpingen

Ur fastighetsboken för Norrkila, 1 mantal utsocknes fräse i Brastad socken. År 1910

att ta över hela Norrkila. Robert argumenterade utifrån sina egna behov, om orättvisor och annat som rörde honom själv. Kuratorerna blev måttligt påverkade av detta, deras bevekelsegrunder för att ge någon besittningsrätt till ett gymnasiehemman styrdes helt av stipendieinrättningens bästa och ingenting annat. Kronofogden Carl Anton Nordvall fick arrendekontraktet. Stipendieinrättningens skötsel var uppe för debatt i riksdagen vid flera tillfällen under 1800-talet. Debatterna handlade om möjligheterna att förändra statuterna så att dess stora tillgångar skulle kunna skötas på ett bättre sätt.

År 1902 utkämpades en mycket hård strid för åbornas rätt att köpa ut sina gårdar, och två representanter för åborna utsågs, det var riksdagsman A.P. Hylander på Röe i Bro socken, också på Stångenäset, och kronofogden Carl Anton Nordvall på Norrkila. De kontaktade regeringen direkt, utan mellanhänder, med mycket starka argument för en förändring som skulle gynna både åborna och stipendieinrättningen.

Förändringen gick i korthet ut på att åborna skulle få köpa sina gårdar och skulle då kunna göra lönsamma förbättringar utan att vara förhindrade av otidsenliga donationsvillkor, och de tre oavlönade kuratorerna skulle förvalta kontanta medel istället för att sköta och vidmakthålla ett stort antal hemman och ett antal fiskelägen med ett sammanlagt invånarantal som nu

vuxit till bortåt 6000. Regeringen ställde då frågan till kuratorerna hur de såg på detta. Kuratorerna var splittrade, biskop Rohde ansåg att donatorns villkor skulle följas bokstavligen, justitieborgmästaren eller lagmannen Colliander tyckte likadant, medan landshövdingen Gustaf Lagerbring var av annan uppfattning. Problemet var ägandet menade han, det gick inte att på ett rimligt sätt förvalta donationen.

Avkastningen var mycket låg, mindre än en procent på stipendiefondens tillgångar. En skicklig förvaltare skulle säkert få ut en mycket bättre avkastning av donationen om den bestod av

kontanta medel. Man måste se mer till testamentets anda än till dess bokstav, menade Lagerbring. Beslutet blev att stipendieinrättningen skulle sälja ut sitt godsinnahav efter hand, men inte till högstbjudande. I första hand skulle de åbor som arrenderade gymnasiehemmanen få köpa dem, även om det skulle betyda att stipendieinrättningen inte fick maximalt betalt. Anledningen var att det skulle skapa mycket stora sociala problem för alla de åbor som inte hade möjlighet att följa med i en budgivning och därför fick lämna sina gårdar. Gymnasiehemmanen och fastigheterna i fiskelägena började säljas år 1907 och Norrkila köptes år 1910 av kronofogdens dotter Clara Nordvall-Holst, som år 1920 sålde det vidare till Arvid och Margareta Pettersson, mina farföräldrar.

Ekonomisk kompetens

Beslutet att sälja ut stipendieinrättningens godsinnahav var en förutsättning för att dess förmögenhet skulle kunna växa genom en effektivare förvaltning. Visserligen var det mycket viktigt för regeringen som beslutade om förändringen att pengarna från försäljningarna skulle investeras med mycket låg risk. Kuratorerna fick direktiv om att investera genom förvärv av obligationer dessutom utökades antalet kuratorer år 1919 till fem.

De två nya var polarforskaren Otto Nordenskjöld och affärsmannen Hjalmar Wijk, varav den sistnämnde tillförde kuratoriet stor ekonomisk kompetens.

Wijk arbetade för stipendiefondens styrelse ända till 1952. År 1900 delades stipendier ut till 77 mottagare och det utdelade beloppet uppgick sammanlagt till 16 500 kronor.

På 1940-talet uppgick stipendierna till upp emot 85 000 kronor per år, inklusive en del nya typer av stipendier. Redan tidigare hade en del delats ut till universitetsstuderande, nu hade resestipendier tillkommit, kvinnliga studerande hade kommit ifråga och studerande på läroverk på andra orter än i Göteborg kunde också få stipendier.

År 1980 uppgick stipendierna till sammanlagt 359 000 kronor. 1990 hade summan ökat till 1 660 000 kronor fördelade på 1 430 stipendiater, varav kvinnliga stipendiater var och fortfarande är i majoritet. Under de sista decennierna har även anslag till projekt av olika slag kunnat ges, och år 2010 delades det ut inte mindre än 6 129 000 kronor ur Kungliga och Hvitfeldtska stiftelsens sammanlagda tillgångar om 154,4 miljoner kronor.

Hvitfeldtska så som gymnasiet gestaltar sig idag. Från norr.

Bengt Pettersson

Bengt är nybliven pensionär och har utnyttjat sin nya ledighet till studier vid universitetet. Historieämnet blev det självklara valet. Denna uppsats är en del av resultatet. Västanbladets läsare är välkomna att i Bengts fotspår skicka in sådant ni kommit fram till, akademiskt eller ej.

Några lästips:

Eibert Ernby, *Margareta Hvitfeldts donation, vision och verklighet*, Uddevalla 2006

Martin Fritz, *Från Strandsittare till stipendiater*, Sävedalen 2014

Beata Losman, *Margareta Huitfeldt*, Uddevalla 1983

La Fleuriste

ART FLORAL DEPUIS 1912

Den välrotade blomsteraffären i Vasastan frösåddes redan 1912.

Med gröna fingrar & spirande inspiration hittar ni hos oss.

Välkommen till oss på hörnet av

Aschebergsgatan & Engelbrektsgatan.

Instagram: la fleuriste eller www.lafleuriste.se

Tel. 031-711 20 82

"Sandsommaren" 1783

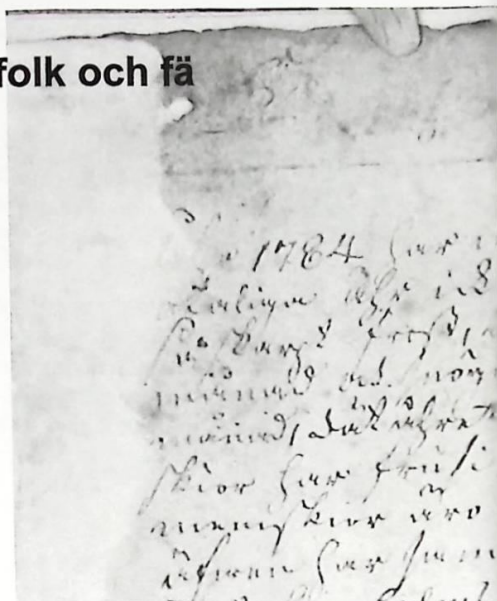
När askan drev in över folk och få

Ett vulkanutbrott på Island med början den 8 juni 1783 gav oanade effekter av kyla och död över stora delar av Europa. Få, om någon utanför Island, anade nog sambandet. Inte desto mindre förstod prästen i Hemsjö att något extraordinärt ägde rum.

Utbrottet på Island varade till i februari i året därpå. En stor mängd partiklar, svavel- och fluorföreningar släpptes ut till atmosfären.

Eftersom lavan blandades med grundvatten blev lavautflödet tidvis explosivt och lavaplymer uppskattas ha nått höjder på 1000 meter eller tidvis ännu högre. Det långa utbrottet resulterade i en av årtusendets största klimatiska och sociala katastrofer. Utbrottet blev känt i Europa som Lakidimman och orsakade under året därefter en nedkylning av stora delar av norra halvklotet.

Lokalt på Island tog Lakidimman många offer. De som kommit i kontakt med den giftiga dimman fick plågsamma smärtor i kroppen. Kroppen svullnade upp och likaså tandköttet. När man begravde kropparna, lade man oftast flera, upp till 10 i samma grop. På sommaren när solen gick upp respektive ner var den blodröd, vilket var ett tecken på höga partikelhalter i atmosfären. Folk såg detta som ett tecken på blod och död.

I Storbritannien, som på grund av vind och väder drabbades hårdare än Sverige blev sommaren det året känd som "sandsommaren" genom allt nedfall från vulkanen. I storleksordningen 23 000 briter beräknas ha dött till följd av förgiftning i samband med nedfallet.

Efter sommaren 1783 började extremt väder uppträda. Folk på Island som var lite mer medvetna om sammanhangen, trodde nog att det berodde på Lakidimman. Det blev mycket molnigt, och ett oväder med hagel som var stora som en näve föll från himlen. Enorma blixtar som man inte tidigare sett syntes på himlen. Sen blev det kallt, kallare än vanligt. Vintern blev ett hårt slag och många dog.

Men vem kunde tro att prästen i Hemsjö församling skulle bli så be-

vil på möjligast tid utman i många
 förs. Annars minns på möjligast tid alla
 vänd ut någon ut och vord i munda i samman
 de och yrt nästa dagligen till medio april månad.
 Svårt varit för taligt för många, nu förr man
 vänd ut på fötter fördrömda för många
 och döda och förr vulldras klädderna döda,
 och förr varit när för fötter högt för ut att
 för ett tråg... långhalm .... har gällt 10 dr eller 1 koppar o 32 skilling specie. Det året
 har man icke fått satt råg för än i medio maj månad på skoga-jorden (?).

"1784 har varit så mycken snö att man i många otaliga år icke har kunnat minnas så mycken snö eller så sträng frost. Begynt att snöa och yra i medio januari månad och snöat och yrt nästa dagligen till medio april månad. Det året har varit fasetligt för många, en hop människor har frusit händer och fötter fördärvade. Ja många människor äro av snöyra och frost alldeles blivna döda. Även har samma år varit en tor foderbrist. För ett tråg... långhalm .... har gällt 10 dr eller 1 koppar o 32 skilling specie. Det året har man icke fått satt råg för än i medio maj månad på skoga-jorden (?)."

kymrad om förhållandena den kommande vintern 1784 att han noterade detta i kyrkoboken. I födelseboken för 1775-1810 skrivs en inledning, som lyder ungefär:

Det var inte bara Hemsjö som drabbades av den hemska vintern. Carl Grimberg skriver om den svåra hungersnöden som drabbade många svenskar under vintern 1783-84:

Snömassor på vägarna gjorde att det var så gott som omöjligt att ta sig fram med häst och vagn på grund av

snömassorna på vägarna. Havet var isbelagt till långt fram i maj och på insjöarna låg isen ända in i juni månad.

Ur Svenska Folket underbara öden
 Effekter av detta vulkanutbrott kan ha drabbat även dina anor. ...

Heder åt denne präst som nedtecknade dessa rader

Pyssel i Annexet:

Bok om Kompaniet på väg gå av stapeln

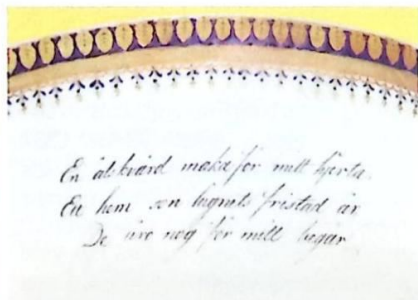
av Lars Olof Lööf

E de nån som undrat vad vi håller på med i annexet – eller på kontoret som jag och Wilhelm brukar säga? Förra våren fick vi möjlighet att bruka rummet, som lokal för ett bokprojekt vi håller på med, men först blev det att kavla upp ärmarna och iordningsställa rummet så det blev beboeligt. Tyvärr hade mycket "bra att ha" ställts in där under sena-re tid och det var nästan inte möjligt att ta sig in. Vi satte upp hyl-lorna som kommit från Tommy Nüzell och sorterade upp grejorna där i rummet och gjorde det bruk-bart. För att vi skulle kunna komma i kontakt med omvärlden satte även Wilhelm upp en digital kontaktpunkt i samlingslokalen innanför dörren till korridoren. Nu kunde både samlingslokalen och annexet knyta an till den digitala uppkopp-ling som finns i övriga delen av föreningens lokaler.

Sedan maj 2018 har vi därefter suttit och nästan dagligen arbetat med pro-jektet i lokalen.

Vari består då jobbet?

Alltsedan samma år jag fyllde 50 har jag samlat material om Svenska ostindiska kompaniets personal ur många olika källor, huvudsakligen dock ur Göteborgs rådhusrätts olika materialserier. Tanken var väl att kunna bruka nyfunnen kunskap i samband med visningar på museet (= Göteborgs stadsmuseum), där jag arbetat sedan mitten av 1970-talet. Alltefter som materialet växte - och det växte ganska mycket till min egen förvåning och blev alltmer ö-överskådligt uppstod också tanken på att på något vis publicera eller i alla fall göra det brukbart på något sätt. Hur gå tillväga med denna uppgift när jag hade över 1000 sidor med excerpter i de mest olika ämnen? Som gammal släktforskare var det

Exempel på illustration ur kommande storverk om Ostindiska Kompaniet
Bild LarsOlof Lööf

egentligen ganska naturligt att mycket av mitt fokus riktades på personerna i företaget och att många oklarheter i äldre material nu kunde tillrättaläggas och även ytterligare utvecklas i ny text och ny kunskap. Sagt och gjort – jag började sortera uppgifter efter personnamn och minns med vilken förvåning materialet växte till över 50 sidor. När jag avslutat sorterandet och insamlingsfasen bestod grundmaterialet av över 600 sidor! Hur är materialet sorterat? Jag har valt att sortera personerna i SOIC i 10 kategorier:

Direktörer, Landbaserad personal, Superkargörer, Assistenten, Kaptenen, Styrmän, Övriga sjömän =buteljörer, konstaplar, kvartermästare m.fl., Skeppspräster, Fältskärer och Övriga.

Inom varje kategori är personerna sorterade A-Ö och det utan jämförelse längsta kapitlet är det lite oprecisa "Övriga sjömän" på omkring 200 sidor. Överfört i bokform kan biografierna bli ca 500 sidor Hur går vi/gick vi - då tillväga i arbetet?

Wilhelm har valt att arbeta i InDesign som är det program tryckerierna brukar som bas för att överföra sidorna till pappersuppslag. Större delen av 2018 åtgick till att ytterligare sortera och likrikta materialet, ni kan kanske alla föreställa er hur många olika stavningar av skeppsnamnet Kronprinsessan Lovisa Ulrika det kunde finnas i manuskriptet på 1700-talssvenska? Samtidigt arbetade vi med att insamla bilder, ett arbete som pågått länge parallellt med

Ur Göteborgs Stadsmuseums samlingar
Bild Lars Olof Lööf

mycket annat – redan 2016 gjordes många viktiga fotograferingar av porslin och porträtt. Först nu i årskiftet 2018/2019 har vi på allvar börjat formge sidorna och uppslagen i boken och har idag tre kapitel kvar att ordna. När detta är klart gäller det för formgivaren i det här projektet (läs: Wilhelm Lööf) att ta sig an hela manuset igen och på allvar slutbehandla sidornas texter och bilder från den råkopia vi gjort, för allt helt kunna tillrättalägga materialet så det kan överlämnas till tryckeriet. Kanske ser vi då höstdagjämningen i almanackan när detta arbete är avslutat (?!). Sedan återstår att behandla ytterligare mindre materialkategorier på ca 200 s (inte tidigare omtalat här), som utgör en del övergripande texter rörande personer, rekrytering av personal, import av porslin m.m. Ja ni förstår att arbetet är inte avslutat med att biografierna över befälspersonerna är genomgångna och färdiga. Eftersom detta materialet är friare till sin karaktär är min tanke att det också skall vara lättare att bildsätta och färdigställa.

Tankar från släktforskarbåten

Valloner i högsätet

Nisse Forslund

Jag fick möjlighet att prata lite runt smedsläkter och Vallon-dito när vi hade vår släktforskar-tur med Stena Line på Kattegatt. Mina tips kan vara värda ett eller annat. Själv smedsläkt så därav mitt sätt att se på saken.

Boken Smedforska av Ulf Berggren är förstas nödvändig. Stor eloge till Ulf för hans jobb! Och så finns Föreningen för smedsläktforskning. Visste du inte det så gå med nu! Medlemmar får nämligen mer information på deras hemsida än vanliga besökare.

På deras "viktiga sidor". Smeder och Valloner förknippas ju med de olika bruk som de verkat på. Vet man vilket bruk så kan man ha tur och leta i bruksarkivet. Man kan få veta var folk bodde, vad dom tjänade, vilka skulder dom hade och hur familjerna flyttade. Betänk att smedyrket ofta gick i arv. Begreppet hammartingsprotokoll (svårläst ord, eller hur), sådana finns i tjocka böcker. Med namn och beskrivningar. Och så finns jernkontoret med historiska källor långt tillbaka. Så långt smederna.

Vallonerna kom ju från en plats på gränsen mellan Frankrike och Belgien. Ett tips från mig är föreningen Sällskapet Vallonättlingar. Där finns multum av information och möjlighet att släktforska, inte minst på

namnen, som ofta är typiska. På släktforskarbåten blev det mycket snack om Valloner, smeder och, eftersom vi ändå var igång: soldater. "Alla har ju en soldat i släkten". Boken "Soldatforska" är ju i det närmaste oundgänglig. Men Riksarkivets hemsida har också en hel del. Och så måste "Grill" nämnas. Boken om Indelningsverket. Arkiv Digital har numera en särskild avdelning

Soldatinstruktion från år 1769:

Frugta Gud,
Ära Konungen,
Tjena trogit.
Soldater böra wara
oförskräkte, trogne,
nyktra och lite högfär-
dige, då äro de hed-
rade, undgå straff,
winna sina Förmäns
kärlek, bibehålla häl-
san och nödlös
utkomst.

Göteborg 1916 – 1967

Om Göteborgs Mantalskontors arkiv för dig som forskar
i Göteborg mellan 1916-1967

Lisbet Rodin

Per Clemensson har tidigare skrivit en serie artiklar om hur man släktforskar i Göteborg. Dessa artiklar hittar du på vår hemsida under fliken **FORSKNING** och vidare till **FORSKA I GÖTEBORG**. Vi vill här bara tipsa om ett trevligt arkiv för dig som inte redan känner till Göteborgs Mantalskontor. Du hittar det i Digitala Forskarsalen hos Riksarkivet, www.riksarkivet.se.

I rutan Arkiv skriver du in Göteborgs Mantalskontors arkiv och kryssa gärna i rutan Endast digitaliserat material precis ovanför knappen där du trycker SÖK. Klicka på den blå, understrukna raden med Korten är titeln Göteborgs Mantalskontors Arkiv. Där finns en lång lista med olika arkiv men det är C IV aa, C IV ab, C IV ba och C IV bb. (se bild)

Så här ser det ut i Digitala Forskarsalen

- ☞ C IV aa Göteborgs stads centralregister: män, avlidna och utflyttade
- ☞ C IV ab Göteborgs stads centralregister: män, aktuella 1967
- ☞ C IV ba Göteborgs stads centralregister: Kvinnor, avlidna och utflyttade
- ☞ C IV bb Göteborgs stads centralregister: kvinnor, aktuella 1967

Det är fyra arkiv: två för män och två för kvinnor. För varje kön finns en för de som lämnat Göteborg mellan 1916 och 1967 – antingen flyttat eller avlidit, och en för de som bor kvar 1967 och alltså uppdelat på män och kvinnor. C IV aa Göteborgs stads centralregister: män, avlidna och utflyttade består av 211 mappar där registerkort är avfotograferade fram och baksida. Sidan med namn har ett ojämnt nummer. sorterade i alfabetisk ordning efter hur namnet låter. Således finns namn som börjar med C till största delen placerade under t.ex. K eller S. Philipsson hamnar under F och min mamma, som hette Gerhard i efternamn, hamnar under bokstaven J. Man vänjer sig men det tar lite mer tid än van är van vid. Ett kort kan se ut som på bilden. Vi kommer under hösten att ha en dag då vi visar detta i lokalen. Håll utkik på hemsidan.

Gerhard *Mitten 23*
Skud.

För-saml	H o s t a d					nr
	år	mån.	dag	stadsdel	kvarter	
M.	1922	Nov	20		<i>Kaj 5. nrk 1238</i>	
D.	1941	jan	25	<i>VI</i>	<i>2 Vagningsg.</i>	<i>6</i>
⊗	1945	juli	24	<i>50</i>	<i>50 Raingullväg</i>	<i>102/8</i>
⊗	1946	okt	29	<i>49</i>	<i>34/Bäckgr. 16)</i>	<i>3</i>

Exempel på registerkort-framsidan

Saxat ur föreningens prenumerationer på kansliet:

Vad andra skriver om, landet runt

Av Gunilla Brolund

GRS byter Västanbladet med ett 60-tal andra förenings tidskrifter. De finns tillgängliga i GRS bibliotek. Gunilla Brolund ger tips på några läsvärda artiklar i dessa och andra periodica.

Ale Släktforum, Medlemsblad för Ale Släktforskare, **Nr 1 2019**. Här berättas om **gamla svenska ytmått** - om tunnland, spannland, kappeland och kanland. Tunnland var ursprungligen ett så stort stycke land, som en tunna utsäde räckte till. Ett annat beräkningssätt utgick från jordens penningvärde.

Arosiana, Medlemsblad för Västerås Släktforskarklubb, **nr 1 2019**. *Gunilla Jonsson-Ermedahl* redogör för våra **svenska ortsnamn**. Ortsnamn är väldigt jordnära och berättar om vårt folks historia - vad de odlade och vad de sysslade med, vilka djur och växter som fanns och om religion och personnamn.

Diskulogen, Medlemstidning för föreningen DIS, **nr 124 april 2019**. *Jennika Smedberg* skildrar hur man **släktforskar med kartan**, hur man hittar resterna efter försvunna torp och vilka användbara kartor vi hittar i datorn. I samma nummer hittar vi också en intressant artikel av *Anna Linder* om hur viktigt det är för släktforskaren att **ta ett steg tillbaka** och granska den information man samlat

ihop. Inte bara för att hitta de eventuella missar man gjort, utan också för att utnyttja nya källor, som kanske inte fanns när man forskade tidigare.

Medlemsblad för **Hembygds och Släktforskare Nolaskogs**, nr 113. *Per Sundin* skriver mycket intressant om **"Faderskapsrättegångar** vid häradstinget och hur man kan hitta fäder till utomäktenskapliga barn".

KGF-Nytt, Medlemstidning för Kronobergs Genealogiska Förening, **nr 144 mars 2019**. *Birgitta Blixt* berättar om **Högtidsdräkt för bondesläkt**. Flera nutida folkdräkten eller högtidsdräkter är återskapade på 1900-talet, och här berättas om hur man släktforskat för att få bekräftat varifrån en bevarad högtidsdräkt egentligen kom.

Mimers Brunn, Arkeologi Etnologi & Historia i Västra Götaland, **nr 1 2019**. *Anders Behn* redogör för den kända **Toarpskronans** ursprung - vad som är sanning och vad som är saga. I **nr 2 2019**, berättar *Linnea Klingström* om **Dalslands försvunna kyrkor**. Det finns ett tiotal platser, där man med säkerhet vet att det har stått en kyrka, men där inget av byggnaden längre syns ovan mark.

Föreningen Orusts Släktforskares **Årsbok 2019**. Här skrivs om **gården Söbben** i Torps socken på Orust - en fyllig berättelse sammanställd av *Elisabeth Karlsson*.

Runslingan, Medlemsblad för Upplands Släktforskarförening, nr 1 2019. *Anna Orebrand* skildrar **Kajsa Abrahamsdotters liv** från födelsen år 1777 till hennes död år 1830. Det är en intressant skildring, inte minst för alla släktforskare som funderar på att skriva berättelser om sina anor – hur man kan få ihop en fängslande berättelse med källor från kyrkböcker och bouppteckningar.

Släkthistoria, nr 4 2019. I det här numret berättar *Bo Eriksson* om **kungliga anor** – de barn som regenter hade utom äktenskapet. Fram till 1800-talet var vissa av dessa barn inte bara accepterade, utan väl behandlade och giftes bort i adelsfamiljer. En annan artikel av *Karin Jansson* handlar om svenska emigranter till Australien, som drabbats av **gulfieber** och som for för att gräva guld. Nästa nr av **Släkthistoria**, nr 5 2019, handlar om **släktforskarens värsta misstag**. *Cecilia Sandbring* går igenom de vanligaste fällorna för den oförsiktige forskaren. I samma nummer av tidningen går hon också igenom **soldatforskning** – vad du kan hitta i husförhörslängder och i Grills böcker, om generalmönsterrullor, krigsarkivet och vilka andra källor som finns.

Släkthistoriskt Forum, Tidning för Sveriges släktforskare, nr 1 2019. Här handlar det om skolor, men inte bara universitet och högskolor, utan även **folkskolan**. *Maria Bratt* tipsar om vägarna till folkskolans skatter i form av ämnesbetyg, uppförande, frånvaro och målsmans namn och yrke. I samma nummer av tidningen

ges också handfasta råd hur man ska hitta en person i **soldatregistret** och hur man undviker några vanliga fallgropar. I nästa nummer av tidningen, nr 2 2019, berättar *Eva Johansson* om källor till släktens **företagare** och hur man hittar i aktiebolagsregister, handelsregister, konkurser m m.

Strödda Annotationer, Släktforskarblad för Örebro län, nr 61 febr 2019. Här får vi läsa en femårings **julminnen** från 1850-talets Hardemo – en intressant och levande skildring av vardagslivet i mitten av 1800-talet.

Södertälje-Probanden, Organ för Södertälje Släktforskarförening, nr 208 mars 2019. *Anna-Britta Magnusson* påminner att det nu är 100 år sedan **spanska sjukan** bröt ut, och berättar hur det drabbade en socken.

Uddevalle-Bladet, Medlemstidning för Uddevalla Släktforskare, nr 1 2019. *Solveig Lyckberg* berättar om **"Kvinnors villkor i Bohuslän** under 300 år".

Värmlandsanor, Medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening, nr 1 mars 2019. *Elisabet Thorsell* berättar om "Wärmeland i sitt ämne och sin upodling", första delen av ett tänkt **flerbandsverk om Värmland**, som gavs ut 1765.

De socknar som beskrivs är Karlstad, Hammarö, Grava, Kil, Nedre Ullerud, Övre Ullerud, Ransäter och Frykerud. Övriga socknar skulle ha beskrivits i kom mande volymer, som dock tyvärr inte kom ut.

Res med GRS till Släktforskar dagarna i Borås 24 och 25 augusti

Du kan resa med GRS' buss tur och retur båda dagarna eller varför inte ta en hel helg och sova över på hotell alldeles intill konferenscentret!

Vi har några enkelrum och några dubbelrum reserverade till oss.

Sista datum för bokning av hotell är 17 juli kl 13.00

Sista datum för bokning av buss är 18 augusti, därefter i mån av plats.

Bussen avgår från Gustav Adolfs torg

(med ev. stopp vid Delsjömotet).

Lördag 24 augusti kl 7.30

(invigningsceremonin börjar kl 9.15)

Söndag 25 augusti kl 8.00

Återresan sker båda dagarna ca 30-45 min efter sista föreläsningen.

Bussresa tur och retur 200 kr

(pris med Västtrafik 252 kr med kontoladdning)

Hotell 1200 kr för enkelrum, 1400 kr för dubbelrum.

Vi ser helst att du går in via hemsidan

www.genealogigbg.se och bokar dig.

Där finns också mer information.

Du kan också kontakta GRS per telefon 031-131226

måndagar kl 10-14 under sommarperioden.

Några axplock bland föreläsningarna under släktforskardargarna i Borås

Gårds- och bygdeforskning **Anna-Lena Hultman**

Forskning i tyska kyrkböcker **Christian Kirchner**

Släktforskning i Finland: digitalisering och arkiv **Kari-Matti Piilhati**

Från gravvalvsvarligt till dödskul **Lennart A Palm**

Bakom kulisserna på "Allt för Sverige" **Fredrik Mejster**

De äldre svenska lantmäterikartorna – ett riktigt världsarv **Pär Connellid**

7 verktyg för din DNA-släktforskning **Peter Sjölund**

Alla dessa präster **Gunnar Wetterberg**

Släktforska i Norge **Bo-Lennart Andersson**

Släktband ger röst åt människor från förr **Elisabeth Renström**

Var kommer ditt DNA ifrån **Thomas GH Johansson**

Källkritik **Michael Lundholm**

Svenskarna och deras kyrkor **Hanna Enefalk**

Äldre västgötalagen – vår äldsta bok på svenska språket **Sven-Olof Ask**

Delta som volontär!

Hjälp andra börja ta sina första stapplande steg som släktforskare. Dels vid våra aktiviteter då och då men också i lokalen tillsammans med oss andra. Hör av dig till någon av oss i styrelsen eller ring lokalen.

Får du våra mejl?

Den mesta informationen om kurser och annat kommer via mejl. Om du inte får våra mejl kanske du skall titta i skräpposten.

Hittar du oss där så markera som "inte skräp" så kanske det blir bättre nästa gång. Du kan också kontakta föreningen så vi får kontrollerat att adressen är rätt skriven.

Posttidning B

Avsändare:
GöteborgsRegionens
Släktforskare
Erik Dahlbergsgatan 36 B
411 26 Göteborg

Farmors glömda flörtar

Det var i Lillstugan som vi hittade en del material, jag och brorsan, sedan våra föräldrar gått bort i början av 20- hundra-talet., Lillstugan, den där halvt om halvt bortglömda träbygg-naden som en gång

varit bostad åt farmors föräldrar medan boningshuset byggdes. Aldrig vinterbonad, men sedermera lagringsplats för sånt släkten inte "hunnit med" att sortera och slänga.

Det var brorsan som lyckades fiska fram en liten bärkasse med almanackor. Den låg bland några skor på botten av en av garderoberna.

-Sånt skräp, utbrast han och var på väg med den och ett par tidningsbuntar till stora platsäcken utanför verandan. Säcken som skulle till "Brännbart" på tippen.

-Men vänta är det inte almanackor, sa jag som ju ändå vid det här laget ville kalla mig släktforskare.

-Jo, men vadå, de här är ju bara moderna grejer, sa brorsan.

-Jag får titta! Och visst, överst var det 1980-tal. Farsan och morsan med husbilen till Tyskland. Vilken tid färjan skulle gå. Vilket Gasthaus dom skulle till. Och att mamma gick akvarellkurs på ABF våren 1983. Men sen fanns äldre, från 40-talet om ransonering. Och 30-talet när farmor tog emot och lagade kläder och vad hon fick betalt.

Och i ett särskilt konvolut i botten fanns tre stycken: 1892, 1901 och 1903. Farmor innan hon blev gift, med fulltecknat så gott som varje dag. Om pojkar som flörtade. Den sommaren då dom bodde i Lillstugan.